

meducate

**HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY
NUKLEOVÉ KYSELINY**

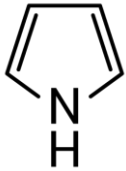
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Heterocykly

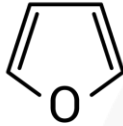
- cyklické látky obsahujúce v cykle aj iné atómy okrem uhlíka (napr. N, O, S)
- 5-členné kruhy s jedným alebo dvomi heteroatómami
- 6-členné kruhy s jedným alebo dvomi heteroatómami
- kondenzované heterocykly (látky s dvomi spojenými heterocyklami)

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

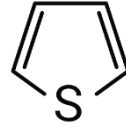
5-členné heterocykly s jedným heteroatómom

pyrol

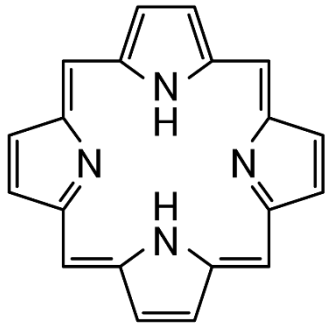

furán

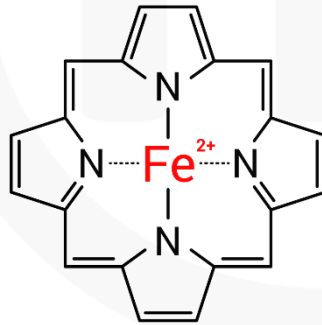

tiofén

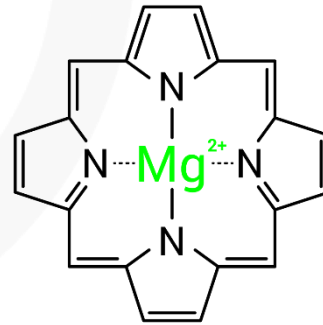
- tvorí tetrapyroly, ktoré sú súčasťou farbív - hem; chlorofyl; bilirubín a ďalšie žlté farbivá

porfín

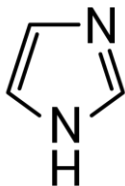
súčasť hemu

súčasť chlorofylu

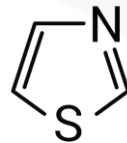
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

5-členné heterocykly s dvomi heteroatómami

imidazol

- súčasť aminokyseliny histidínu
- súčasť kondenzovaných heterocyklov

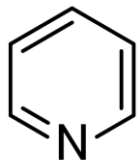

tiazol

- súčasť vitamínu B₁ - tiamín

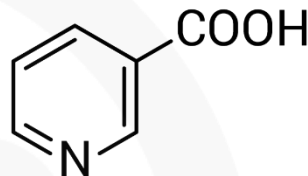
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

6-členné heterocykly s jedným heteroatómom

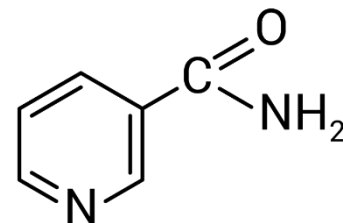

pyridín

- súčasť kyseliny nikotínovej a nikotínamidu
- súčasť vitamínu B₆

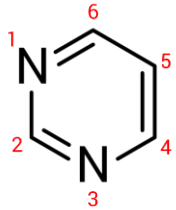
kyselina nikotínová

nikotínamid

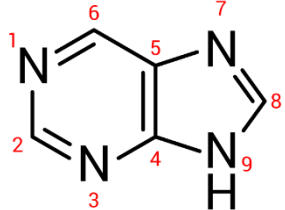
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

6-členné heterocykly s dvomi heteroatómami a kondenzované heterocykly

pyrimidín

- pyrimidínové bázy - uracil, tymín a cytozín
- súčasť kondenzovaného heterocyklu **purínu** = pyrimidín + imidazol

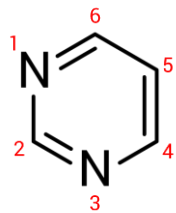

purín

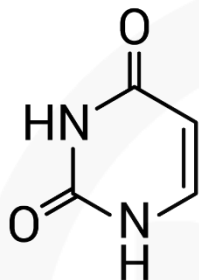
- purínové bázy - adenín a guanín

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

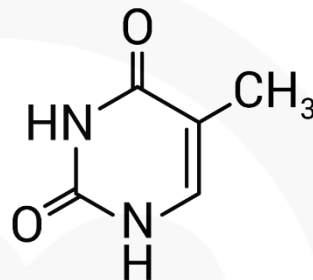
Pyrimidínové bázy

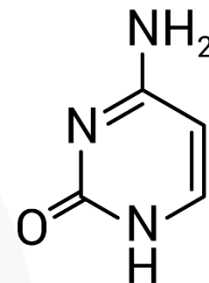
pyrimidín

uracil

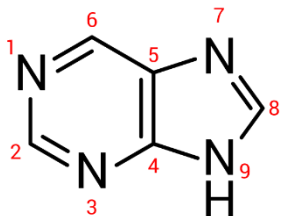

tymín

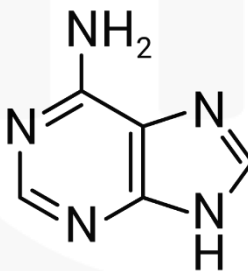

cytozín

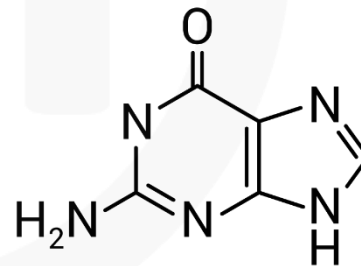
Purínové bázy

purín

adenín

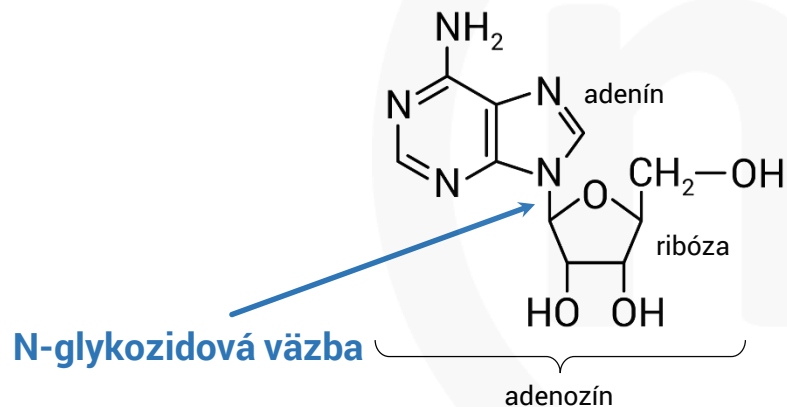

guanín

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Nukleozidy a nukleotidy

- **nukleozid = dusíkatá báza + sacharid (pentóza - ribóza alebo deoxyribóza)**

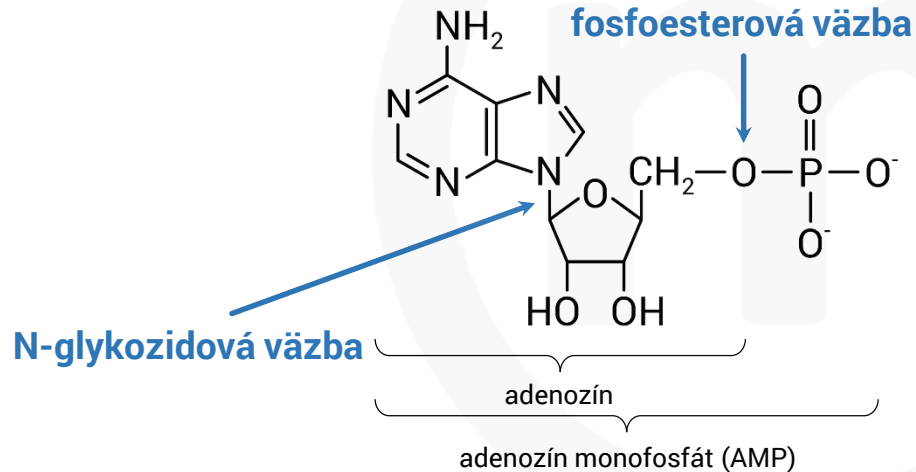

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Nukleozidy a nukleotidy

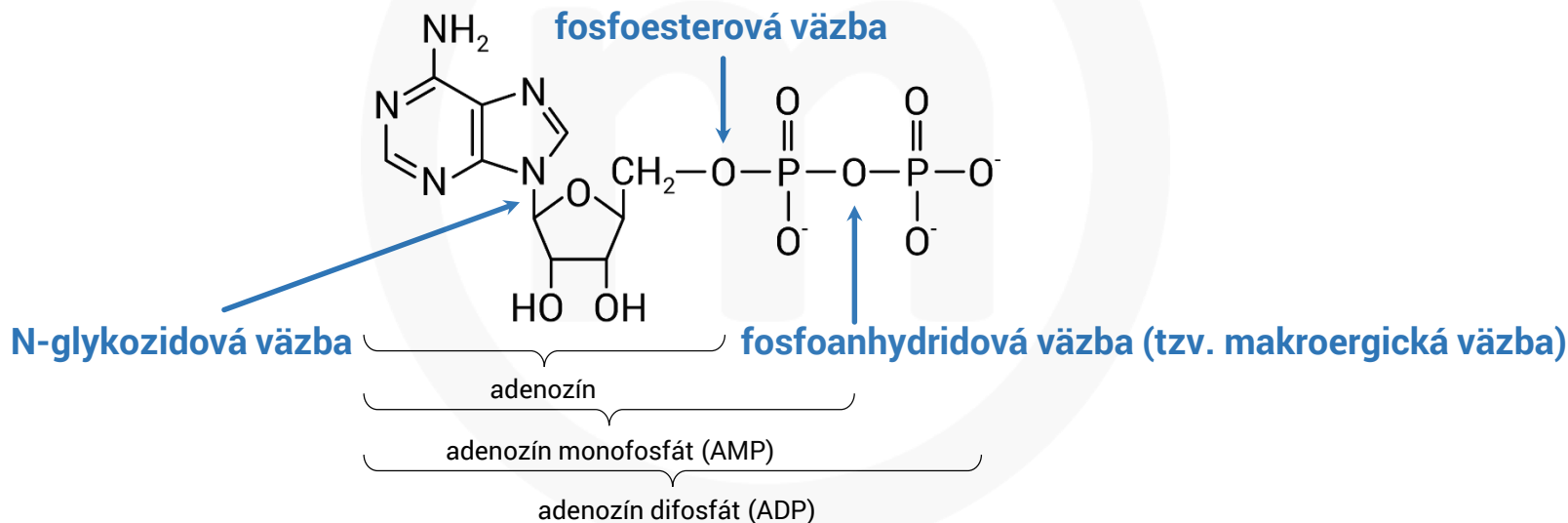
- nukleozid = dusíkatá báza + sacharid (pentóza - ribóza alebo deoxyribóza)
- **nukleotid = dusíkatá báza + sacharid + aspoň jedna fosfátová skupina**

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Nukleozidy a nukleotidy

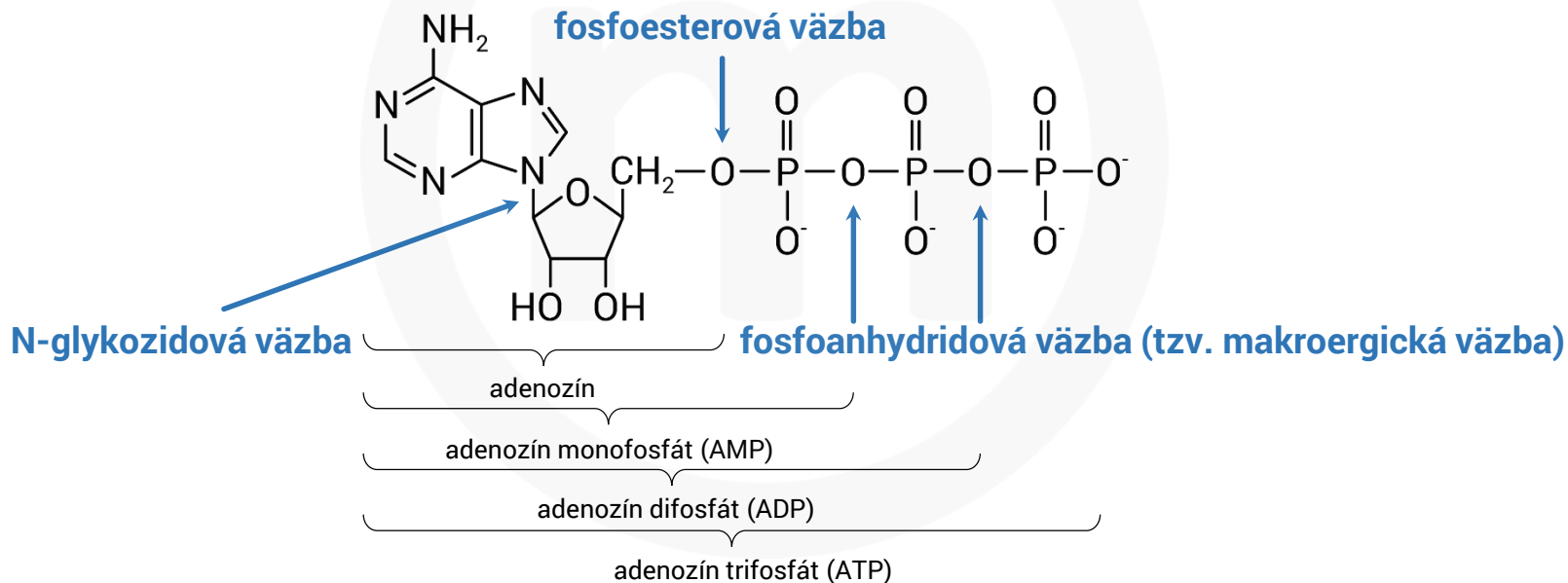
- nukleozid = dusíkatá báza + sacharid (pentóza - ribóza alebo deoxyribóza)
- **nukleotid = dusíkatá báza + sacharid + aspoň jedna fosfátová skupina**

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Nukleozidy a nukleotidy

- nukleozid = dusíkatá báza + sacharid (pentóza - ribóza alebo deoxyribóza)
- **nukleotid = dusíkatá báza + sacharid + aspoň jedna fosfátová skupina**

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Dusíkaté bázy, nukleozidy a nukleotidy

- nukleozid = dusíkatá báza + sacharid (pentóza - ribóza alebo deoxyribóza)
- nukleotid = dusíkatá báza + sacharid + aspoň jedna fosfátová skupina

dusíkatá báza	adenín	guanín	uracil	tymín	cytozín
nukleozid	adenozín	guanozín	uridín	tymidín	cytidín
nukleotid	AMP ADP ATP	GMP GDP GTP	UMP UDP UTP	TMP TDP TTP	CMP CDP CTP

GDP = guanozín difosfát

UTP = uridín trifosfát

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

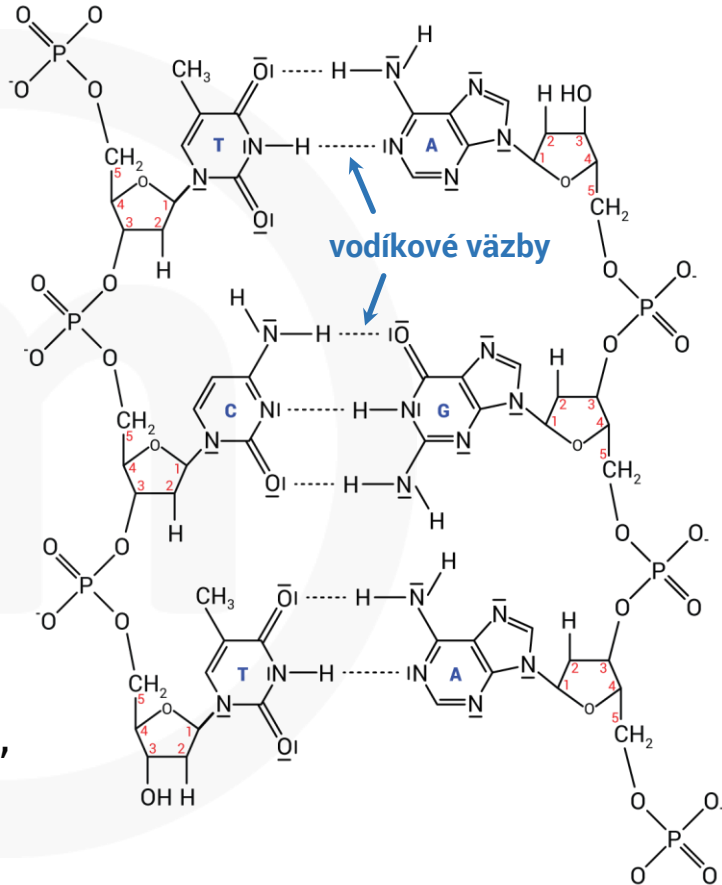
Dusíkaté bázy, nukleozidy a nukleotidy

- nukleozid = dusíkatá báza + sacharid (pentóza - ribóza alebo deoxyribóza)
- nukleotid = dusíkatá báza + sacharid + aspoň jedna fosfátová skupina
- význam nukleotidov
  - **stavebné bloky nukleových kyselín (DNA, RNA)**
  - **energetická mena bunky** - zvyčajne ATP, ale tiež GTP, UTP a CTP
  - **súčasť dôležitých koenzýmov** - NAD^+ , FAD, koenzým A, ...

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Štruktúra DNA

- nukleotidy sa v DNA párujú podľa princípu komplementarity
- medzi komplementárnymi nukleotidmi sa tvoria **vodíkové väzby**
  - **dve** medzi A a T
  - **tri** medzi C a G
- dostatočne silné, aby udržali DNA reťazce pri sebe
- dostatočne slabé, aby sa ľahko narušili, keď treba prečítať informáciu v DNA

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Štruktúra DNA

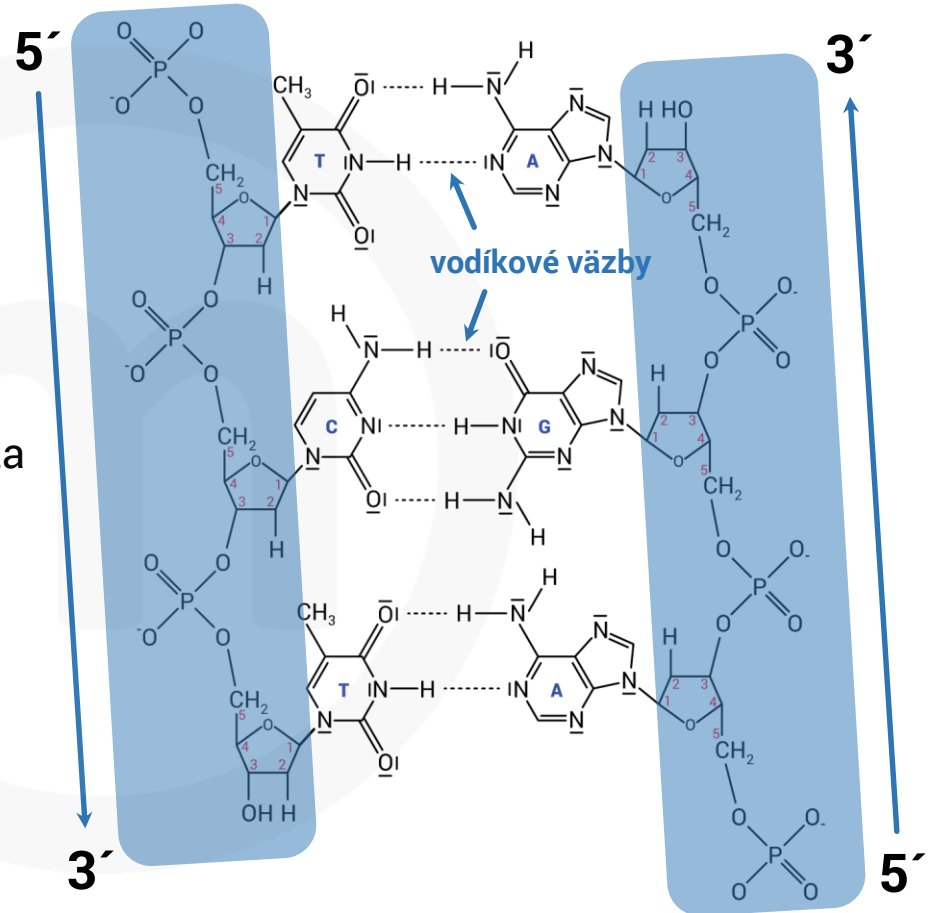
- reťazec DNA má dva konce
  - 5'-konec** (začiatok)
  - 3'-konec** (konec)
- reťazce DNA sú **antiparalelné** (5'-konec jedného reťazca sa nachádza pri 3'-konci druhého reťazca)

5'-konec

- na tomto konci reťazca je nukleotid s pentózou, ktorá už nemá naviazaný ďalší nukleotid na fosfáte napojenom na **5. uhlík** tejto pentózy

3'-konec

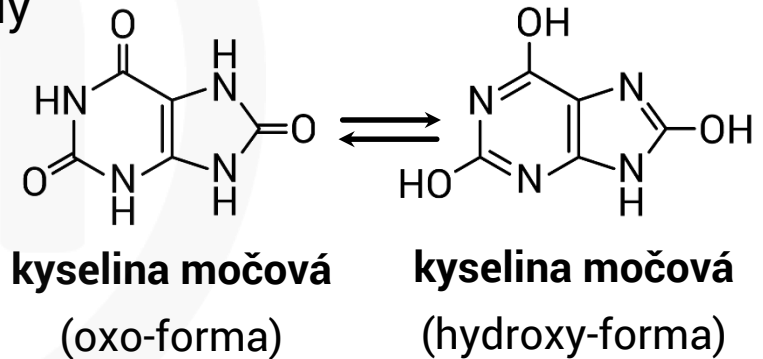
- na tomto konci reťazca je nukleotid s pentózou, ktorá už nemá naviazaný ďalší nukleotid na **3. uhlík** tejto pentózy

HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Odbúvanie purínových nukleotidov

- ľudské telo dokáže syntetizovať purínový kruh, ale nedokáže ho už rozložiť (nemá na to enzýmy)
- koncovým degradačným produktom purínov je **kyselina močová**
  - málo rozpustná vo vode, ľahko tvorí kryštály
  - má **dve tautomérne formy**
    - 2,6,8-trioxopurín (oxo-forma)
    - 2,6,8-trihydroxypurín (hydroxy-forma)

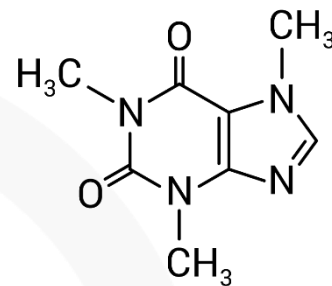

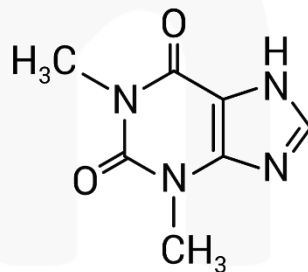
HETEROCYKLY, NUKLEOTIDY, NUKLEOVÉ KYSELINY

Ďalšie deriváty purínu

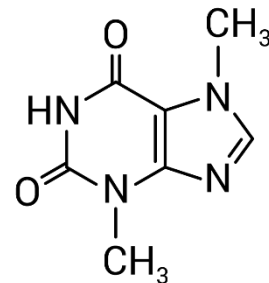
- metylované xantíny (2,6-dioxopuríny)
  - kofeín = 1,3,7-trimetylxantín
  - teofilín
  - teobromín
- vlastnosti
  - patria medzi alkaloidy
  - analeptiká
    - stimulujú centrálny nervový systém

kofeín

teofilín

teobromín